

Čirá radost jednou čarou

Název emise: Tradice české známkové tvorby - Karel Svoboda (1896 – 1986)

Den vydání: 20. 1. 2016

Platnost: ode dne vydání ve styku tuzemským i mezinárodním až do odvolání

Hodnota: 13 Kč; kat. č. 873

Rozměr známkového obrazu: 40 x 23 mm

Výtvarný návrh: Zdeněk Netopil

Tisk: Poštovní tiskárna cenin, Praha

Druh tisku: plnobarevný OF

Tiskové formy: zn. 4x 50; SL 6x (8 + 4K)

Náklad: 500 tis. + 20 tis. SL

FDC: OF

Tisk: PTC Praha; **Náklad:** 3.500 ks

nichž tu pravou okrový podklad činí jakoby historizující, bílá nalevo navozuje dojem čistoty a nadčasovosti. I když jsou obě části vlastně autonomní, všechno do sebe dobře zapadá. Nápis jsou dostatečně výrazné a přitom

neruší, nominální hodnotu autor neutlačoval, když mu na ní nezbylo místo, prostě ji suverénně provedl přes ocas holubičky.

Kresebná výzdoba obálky dne vydání je rovněž jednoduchá, jde vlastně o nejnižší hodnotu ze série Kroje II z roku 1956 (Pof. 913). Netopil z ní jen odstranil nápis Slovácko vlevo nahoře (čímž vyznění spíše prospěl), vypustil barvy, na kytku posadil ptáčka, po jednom doplnil zleva a zprava a dole „odřízl“ jména původních autorů. Jde o jednoduchý a šťastný přístup, se zjevným cílem posloužit co nejlépe dílu zobrazeného tvůrce. Snad jen nápis FDC mohl být menší a barva kresby výraznější, a když ne černá, tak tmavě hnědá, což byla „kresličí“ barva původní známky; použitá šedočerná mi připadá mdlá.

Razítko je malé a hezké, s iniciálou KS a zopakovaným ptáčkem z kresby na FDC. Nestává se často, abychom mohli po právu říci, že všechny tři součásti obálky jsou vyvážené a dobře se doplňují.

Známka vychází vlastně k 120. výročí Svobodina narození (a připomíná i 30. výročí úmrtí), možná tedy mohlo být v domovinu razítka uvedeno jeho rodiště, Svatojánský Kopeček u Olomouce, aby všude nebyla jen Praha. I když tedy to tak nevádí, protože právě s ní byl spojen po naprostou většinu svého dlouhého života. Sám o tom napsal ve svých vzpomínkách a dochoval se i jeho hlas z rozhovoru pro rozhlas.

Jako tvůrce začal od píky v řezbářské dílně. „Mistr nerad viděl, když jsem si tam ve volných chvílích maloval, měl dojem, že se tím zbytečně unavím a můj pracovní výkon odpoledne nebude takový.“ Umělci, kteří do dílny chodili, ale v mladém učedníkovi viděli něco slibného, a tak se s tím mistr nakonec smířil. Jako vyučený chtěl KS pokračovat v oboru studiem v ateliéru řezbářství na Uměleckoprůmyslové škole, prošel si ale i ateliérem sochařství, který vedl Bohumil Kafka, pozdější autor pomníků Jana Žižky na Vítkově a Josefa Mánesa u stejnojmenného mostu v Praze. Nejdélší dobu však Svoboda strávil studiem v ateliéru nástěnné malby a grafiky u Františka Kysely, tvůrce návrhu vitráže rozety na západním průčelí katedrály svatého Víta na Hradčanech. Snad tím Svobodina inspiroval, ten ve stejném chrámu navrhl vitráž pro rodovou kapli Schwarzenberků. Kysela se rovněž zapojil do naší známkové tvorby, byť pouze zkusnými tisky nerealizovaných návrhů známek a kolků, svých, a zejména jeho žáků, provedených jako školní práce.

Tentokrát začnu zešíroka. Malíře, grafika a náruživého filatelistu (a vůbec sběratele všeho možného) Tomáše Vosolsobě jsem měl rád. Setkal jsem se s ním poprvé před více než čtyřiceti lety, někdy v roce 1972 nebo 1973, kdy jsem studoval Střední zemědělskou školu v Dubu u Prachatic, a protože mě vyloučili z internátu (lezl jsem po římsě za holka od prvního patra), bydlel jsem v podnájmu v nedalekém městečku Vlachovo Březí. Tam tehdy za mnou přijel autobusem z Prahy, spolu se společným známým Přemkem Novákem, aby si s mou pomocí prohlédli zajímavosti místních sběratelů pošumavského lidového umění a něco si od nich koupili. Vosolsobě byl velký fešák a okouzlující člověk, takže měl všude dveře otevřené. I když miloval známky a byl úspěšným výtvarníkem, na naší známkové tvorbě se mu podílet nepodařilo – i když k ní měl jako spolupracovník Poštovního muzea blízko. O to větší mám teď radost, že se na známku jeho dílo přece jen dostalo, byť zprostředkovaně. Je totiž autorem fotografického portrétu Karla Svobodina, který Zdeněk Netopil použil při tvorbě nové známky k jeho počtě.

Rovnou musím říci, že se mi líbí a z výtvarného i polygrafického hlediska ji považuji za zdařilou. Netopilův přístup koresponduje s duchem Svobodina tvorby a jde popsat stručně a výstižně: *V jednoduchosti je síla*. Ano, samozřejmě, dalo by se říci, že jenom vzal fotografii a kresbu, sesadil je k sobě a přidal nápisy a číslice, takže co je na tom složitého? Ovšem, zkuste si to!

Obě hlavní součásti obrazu jsou vybrány šťastně, portrét je věrný, žádná „autorská licence“, a jednoduchá kresbička dívky s kytkou je pro Svobodina tvorbu typická a současně líbezná. Paví ocas a nominální hodnota známku rozdělují na dvě poloviny, z

Zkusmé tisky nerealizovaných návrhů Františka Kysely a jeho žáků.

Život a dílo Karla Svobinského mohou působit, že se narodil pod šťastnou hvězdou. Nadání bylo jakoby samozřejmé, rodina měla uměleckořemeslnou tradici po několik generací. Sám KS začal od píky, v podstatě jako dělník, rychle se ale vypracoval a už jako mladý dosáhl vynikajících úspěchů. V osmadvaceti získal Národní cenu za výtvarné umění (1924), o rok později jím ilustrovaný Máchův Máj získal první cenu na Mezinárodní výstavě dekorativních umění v Paříži. V cizině byl uznáván a vážen, což se nepodaří každému, kdo dosáhl úspěchu doma. Jeho díla směřovala do USA (výzdoba čs. učební síně na univerzitě v Pittsburghu), ilustrace, zejména přírodopisné, objednávala významná světová nakladatelství, později na výstavě Expo 1958 v Bruselu získal první cenu za vitráž Město a venkov. Svým vztahem k lidovému umění a jednoduchým způsobem vyjadřování se stal oblíbencem poúnorového režimu, po dvě desetiletí byl doslova oficiálním

umělcem poctěným titulem laureáta státní ceny (1952), bylo to zejména za návrhy poštovních známek), v roce 1956 jmenován zasloužilým a v roce 1961 národním umělcem. To sebou samozřejmě přinášelo řadu výhod, zejména přístup k významným státním zakázkám (vzpomeňme socialisticko-realistickou výzdobu Olomouckého orloje), ale jako všechno, i tohle mělo svou stinnou stránku, byť se o tom v souvislosti s KS příliš nemluví. Vytyčený a žádaný směr podvazoval do jisté míry jeho tvorbu, takže si povzdechl: „*Oni mne mají všichni za kytičkáře a folkloristu...*“. Po roce 1969 jeho vztah s mocí opadl, musel odejít z místa profesora Vysoké školy uměleckoprůmyslové, a i když nadále dostával zakázky (jak dobře víme z poštovních známek), uzavřel se do sebe, soustředil se na drobnou grafiku a sakrální díla. Stejně jako mnoho jiných umělců v roce 1977 podepsal Antichartu, a i u něj je otázkou, zda šlo o vědomé vyjádření názoru, nebo podstrčenou prezenní listinu ze schůze, která vypadala jako jedna z mnoha. Bez zájmovosti není, že tvůrce našich poštovních známek žil poblíž jejich slavného milovníka a znalce, dr. Bohuše Riegra, na rozhraní Bubenče

a Letné. Ještě čtvrt století po Svobinského smrti se kolem jeho jména rozvířila aféra v bulvárním tisku. Jeho rodinný dům totiž přes odpor sousedů a některých úřadů nechal nový majitel zbořit a na jeho místě postavil honosnou vilu. Byl jsem se na ni podívat a musím říci, že šlo o bouři ve sklenici vody – původní dům KS nebyla žádná historicky cenná stavba, ale běžná ošklivá socialistická krychle, zatímco novostavba je citlivě provedená a dobře zapadá mezi obdobné stavby v téhle převážně diplomatické čtvrti.

Ale to už Svobinský dávno odpočíval na Vyšehradském hřbitově, mezi dalšími velikány našeho národa. Jeho dílo nám přináší radost dodnes, a stejně tomu nejspíš bude i u našich potomků a následovníků. Vyvolený z mnoha povolaných, uměl se vyjádřit jednoduše a přitom srozumitelně každému, našinci i cizinci, a nepotřeboval k tomu slova. Jedinou čarou uměl povzbudit naši fantazii, takže vidíme, co viděl on. FB

